

Nr 358.

Av herrar **Persson** i Tofta och **Lidström**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 286, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunal styrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 286 föreslås bl. a. nya bestämmelser för rätt att deltaga i kommunala val och avgöranden utan personlig inställelse.

Denna fråga har varit föremål för utredning genom av dåvarande chefen för civildepartementet jämlikt nådigt bemyndigande den 30 juni 1919 tillkallade sakkunniga. Dessa sakkunniga hava varit ense om, att rätten till sådant deltagande utan personlig inställelse borde inskränkas och — om man frånser ett särskilt område, där en av de sakkunniga krävt längre gående inskränkning — ävenledes eniga om, i vilken omfattning sådan inskränkning borde komma till stånd. Rätt att utan personlig inställelse deltaga i val av kommunal-, municipal- och stadsfullmäktige samt landstingsmän och elektorer för utseende av ledamöter i första kammaren skulle sålunda tillkomma *dels* endera av äkta makar, då båda äro röstberättigade, *dels ock* röstberättigad som 1:o utövar militärtjänst eller 2:o utövar sjömansyrket eller som deltagare för egen eller annans räkning i fiske i öppen sjö eller i annan egenskap tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller 3:o tillhör personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid postverket, tullverket eller lots- och fyrväsendet, dock icke i annat fall än då det kan tagas för visst, att hinder för väljarens personliga inställelse vid valet möter på grund därav att yrkets eller tjänstens utövning betingar hans vistelse utom valdistriktet vid den tidpunkt, då valet äger rum.

Vad åter själva sättet för deltagande i omförmälda val utan personlig inställelse beträffar, så hava de sakkunniga icke kommit till enighet. Under det att sakkunnigas flertal föreslagit, att nu ifrågavarande rätt skulle, med iakttagande av vissa, i motivering och lagförslag angivna, till förekommande av missbruk syftande bestämmelser, få utövas genom fullmäktig, så hava två reservanter påyrkat samma förfarande som för motsvarande fall ifråga om andrakammarvalen under viss förutsättning beslöts vid 1919 års laglagtima riksdag, nämligen valsedelsförsändelse.

Då vi anse, att motiveringen för majoritetens mening är sakligt starkare än den argumentering, som reservanterna presterat för sin uppfattning, men Kungl. Maj:t i den nu ifrågavarande propositionen ställt sig på reservanternas ståndpunkt, så vilja vi hemställa, att riksdagen för sin del icke måtte godkänna Kungl. Maj:ts förevarande proposition oförändrad, utan i stället antaga de bestämmelser, som föreslagits av de åberopade sakkunnigas majoritet.

Det kunde kanske vara tillräckligt att som motiv för de yrkanden vi göra i denna motion hänvisa till — och åberopa de sakkunnigas betänkande, men då det knappast kan förväntas, att riksdagens ledamöter i allmänhet under pågående riksdag hinna ingående studera omfångsrika kommittébetänkanden, så tillåta vi oss att ur sagda betänkande anföra följande:

»Då det gäller att i största allmänhet undersöka, huruvida en sålunda inskränkt och modifierad fullmaktsröstning kan anses värd att uppställas såsom ett med valsedels insändande alternativt system för röstning utan personlig inställelse, bör till en början framhållas, att, då med den hittillsvarande fullmaktsröstningen förenade missförhållandena påtalats, man kommit att helt allmänt rikta sig mot fullmaktssystemet som sådant, helt naturligt, då detsamma varit det enda sättet för röstning utan personlig inställelse, och förbisett, att det framförallt är den *stora omfattningen*, i vilken fullmaktsröstningen varit tillåten, som möjliggjort ett illegitimt utnyttjande av densamma. Genom en inskränkning till vissa grupper av rätten att rösta medelst fullmakt samt övriga garantibestämmelser, som av de sakkunniga här ovan ifrågasatts, torde de med rätta påtalade olägenheterna av nuvarande bestämmelser bliva i tillfredsställande grad eliminerade.

Det är utan vidare klart att *inskränkningen* i rätten att rösta utan personlig inställelse är det primära, det effektiva, i reformen, och att *själva metoden* för medgiven rösträtt utan sådan inställelse är av mera underordnad betydelse.

Att röstningen skall vara uttryck för den röstberättigades egen uppfattning och utgöra hans viljeförklaring, är ett berättigat krav, och därför måste man se till, huruvida nämnda krav kan behörigen tillgodoses med bibehållande av fullmaktsmetoden. Det tjänar emellertid ingenting till att driva detta krav in absurdum, ty agitationen har nog många gånger den kraft och verkan, att icke ens röstning vid personlig inställelse alltid kan betraktas som uttryck för den röstades egen uppfattning.

Beträffande huvudgruppen »äkta makar» får man i regel dem emellan förutsätta sådant förtroendeförhållande, att, om den ene avlämnar röstsedel för den andre, det icke spelar någon roll, huruvida detta sker i egenskap av fullmäktig eller i av uppdragsgivaren tillslutet kuvert. Förefinnes ej detta förtroendeförhållande, så läser väl sådant uppdrag icke komma i fråga, vilken form som än väljes, ty det föreligger i ena som i andra fallet ingen garanti för att ett dylikt uppdrag blir fullgjort. Då det gäller andra grupper, torde det också ligga i sakens natur, att de, i den mån de begagna sig av fullmäktige, härill utse personer, som de ha förtroende för, och som med en till visshet gränsande sannolikhet rösta på samma sätt, som fullmaktsgivarna själva skulle ha gjort, om de inställt sig personligen.

Att fullmaktsinsamling — själva kärnpunkten i nuvarande missförhållanden — är utesluten, då det är fråga om äkta makars rätt att på grund av fullmakt rösta för varandra, torde utan vidare vara klart. Men det är också att märka, att lika litet, som det kan bli fråga om fullmaktsinsamling eller s. k. fullmaktsfiske, då det gäller äkta makar, lika otacksamt skall det i praktiken visa sig vara att försöka dylikt fiske, då det är fråga om de andra grupperna. Det är icke enbart begränsningen till ett fåtal grupper, som lägger hinder i vägen utan även de omständigheterna, att personer inom dessa grupper skola styrka förfall, och att detta förfall skall bekräftas av ett särskilt kvalificerat vittne samt slutligen att fullmakten skall vara ställd till viss person.

Vid valet mellan de båda systemen fullmakt och röstsedels insändande bör till en början ihågkommas, att professor Ernbergs utredning angående röstning vid andrakammarval utan personlig inställelse utmynnar däri, att de svårigheter, som anknyta sig till en dylik rösträttsutövning, i mycket äro sådana, att de icke eller åtminstone icke på tillfredsställande sätt låta sig övervinna. Att utredningen icke dess mindre åtföljts av ett förslag till lagtext i ämnet, motiverar författaren därmed, »att han på grund av det intresse, för vilket frågan om undantag från § 24 riksdagsordningen upprepade gånger varit föremål från statsmakternas sida, ogärna

velat stanna vid ett rent negativt resultat, samt att frågan om lämpligheten eller olämpligheten av lagstiftning i ämnet torde kunna klarare bedömas, om ett förslag till lagtext föreläge. Sagda lagförslag bygger, som nämnt, på systemet insändande av röstsedel. Emellertid framhåller professor Ernberg i sin utredning den uppfattningen, att man beträffande föreliggande spörsmål kan tveka i valet mellan detta system och fullmaktsröstning, och i en senare avhandling¹ har Ernberg »till ytterligare belysning av ämnet» framlagt ett parallellförslag, byggt på fullmaktsröstning. Under sådana omständigheter torde man knappast kunna vindicera att de Ernbergska utredningarna givit något bestämt företräde åt det ena eller det andra av de båda systemen röstsedels insändning och fullmaktsröstning.

Uppmärksammas bör vidare, att sagda utredningar avhandla allenast möjligheten för vissa yrkesgrupper att vid andrakammarval utöva rösträtt utan personlig inställelse men däremot icke ingå vare sig på frågan om huruvida och på vad sätt *äkta makar* skola beredas möjlighet att för varandra inlämna röstsedel eller genom fullmakt utöva rösträtt för varandra eller på spörsmålet om utövande av *kommunal* rösträtt utan personlig inställelse.² Regeringsförslaget beträffande röstning utan personlig inställelse vid andrakammarval och de i huvudsak i enlighet med detta förslag av 1919 års lagtima riksdag antagna bestämmelser avhandla däremot, som nämnt, även frågan om äkta makars rösträttsutövning utan personlig inställelse och lösa denna fråga genom tillämpning av ett system i huvudsak analogt med det, som godtagits i fråga om vissa yrkesgruppers röstning. Bland de motiv, som av Kungl. Maj:t och riksdagen åberopas för en sådan lösning av frågan om äkta makars rösträttsutövning och *mot* äkta makars röstning för varandra medelst fullmakt, återfinnas även vissa uttalanden om att det icke kan vara lämpligt, att äkta makars röstning utan personlig inställelse sker efter ett annat system än det, som för vissa yrkesgruppers röstning befunnits lämpligast och därför för dem föreslagits. Även de sakkunniga anse för sin del att vid samma val samma system bör följas för äkta makar och för vissa yrkesgruppers röstning, men åt vilket system, som därvid bör givas företräde, får icke bestämmas av i vilken mån detsamma finnes lämpligt för vissa yrkesgrupper, utan

¹ Publicerad i »Festskrift, utgiven av Lunds universitet vid dess tvåhundra-femtiöårsjubileum 1918».

² Professor Ernberg framhåller dock, att han vid sitt förslag »även haft i åtanke det valtekniska önskemålet att — i händelse politisk rösträtt för kvinnor genomföres — underlätta äkta makars rösträttsutövning».

gruppen äkta makar bör härvid vara utslagsgivande. Ty det får icke glömmas att, medan antalet äkta makar i valrättsåldern belöper sig till vid pass 1,900,000 personer, så torde övriga grupper tillsammanantagna knappast utgöra mera än 120,000 personer i rösträttsåldern, av vilka endast en kanske mycket ringa del verkligen kan styrka hinder för personlig inställelse vid valen eller, även om den så kan, på grund av det besvär, som är förenat med röstningen utan personlig inställelse, utnyttjar sin rätt till sådan röstning. Härtill kommer dessutom, att de undantagna yrkes- och tjänstegrupperna till inemot två tredjedelar bestå av gifta personer, såsom närmare torde framgå av nedanstående civilståndsfördelning år 1910 för en del yrkesgrupper, som mer eller mindre motsvara dem, som avses i den av 1919 års lagtima riksdag godtagna vallagen.

Y r k e s g r u p p e r	Antal yrkesutöfvare vid 1910 års folkräkning					
	Över 15 år			Över 25 år		
	Ej gifta	Gifta	Summa	Ej gifta	Gifta	Summa
Officerare, underofficerare och officersvolontärer	3,263	4,320	7,583	2,042	4,286	6,328
Militärt manskap	16,601	4,104	20,705	1,767	3,951	5,718
Sjökapteners och styrmän	1,554	2,799	4,353	1,305	2,785	4,090
Sjömän, inr. skeppare	17,973	6,053	24,026	9,011	5,917	14,928
Ångfartygsmaskinister och eldare	1,983	1,022	3,005	860	991	1,851
Fiskare, inr. deras barn och mågar	6,470	7,475	13,945	2,833	7,355	10,188
Järnvägstjänstemän, lägre	7,810	21,063	28,873	4,672	20,529	25,201
Posttjänstemän, lägre	1,542	2,279	3,821	961	2,236	3,197
Betjäning vid lots- och fyrstaten (samt vid kanaler och hamnar)	407	1,359	1,796	288	1,377	1,665
Summa	57,603	50,504	108,107	23,739	49,427	73,166

Genom den äkta makar tillkommande rätten att utan personlig inställelse utöva rösträtt tillgodoses sålunda till en högst väsentlig del även övriga ifrågavarande gruppers intressen i berört avseende, och den omständigheten, att formerna för äkta makars röstning utan personlig inställelse, vilket system man än väljer, alltid bliva enklare än formerna för vissa yrkesgruppers röstning utan personlig inställelse, torde helt säkert verka därhän, att hithörande yrkesgrupper i större omfattning komma att tillämpa förstnämnda former än sistnämnda. Under sådana förhållanden kan det rent av ifrågasättas, om icke hela frågan om röstning utan personlig inställelse kunde lösas allenast genom tillämpning av ett system, som

bereder tillfälle för äkta makar att ombesörja varandras röstning. Av hänsyn till det relativt stora antalet ogifta sjömän och fiskare hava emellertid de sakkunniga icke velat gå så långt, men, är man över huvud taget ense om att för äkta makar verkligt behov föreligger att kunna utöva sin rösträtt utan personlig inställelse, så torde de anförda siffrorna tala ett tydligt språk för att man vid valet av system för röstning utan personlig inställelse bör utan tvekan stanna vid det, som bäst lämpar sig för gruppen äkta makar, och i andra hand se till, huru detta system lämpligen skall praktiseras i fråga om röstägare tillhörande vissa yrkesgrupper.

De erinringar, som av motionärer och utskott gjordes gent emot det Kungl. förslaget beträffande röstning utan personlig inställelse vid andra-kammarval, gällde framför allt formerna för *äktas röstning*. Man anmärkte, och enligt sakkunnigmajoritetens mening med fog, mot förslaget i dessa delar, att det vore för »krångligt» och för omständligt. I avsikt att få en förenkling till stånd borttog utskottet och riksdagen bland annat bestämmelsen, att valsedelns inläggande skall försiggå i enrum, och motiverade detta bland annat därmed, att man vid fastställande av de regler, som i detta fall skola tillämpas, »har att utgå från det förtroendefulla förhållande, som i det alldeles överbärande flertalet fall måste förutsättas råda mellan äkta makar, och som i alla händelser är en oundgänglig förutsättning för varje anordning, som åsyftar, att den ena makens röstning skall ske med den andras biträde». Härmed har man emellertid i fråga om äkta makar i viss mån släppt kravet på valhemlighetens bevarande och på att röstningen ovillkorligen skall vara ett uttryck för den röstandes personliga övertygelse. Den make, som skall framlämna den andra makens röstsedel, blir onekligen med de av riksdagen godtagna bestämmelserna i tillfälle både att taga del av röstedelns innehåll och att inverka på detta innehåll. Men under sådana omständigheter blir skillnaden i effektivitet för de båda systemen röstedels inlämnande genom endera maken och röstning genom fullmakts utfärdande för endera maken minimal.

Man har anmärkt, att med det senare systemet den, som utfärdar fullmakten icke har någon garanti för att den verkligen kommer till användning. Nej, någon sådan garanti finnes icke, men den finnes lika litet vid systemet med röstedels insändande genom andra maken. Något tvång för denne att verkligen överlämna röstedeln finnes icke, och det kan med fog misstänkas, att, om han vet eller har anledning tro, att andra makens röstsedel icke överensstämmer med hans egen uppfattning i kandidatfrågan, han nekar att taga befattning med valsedelns eller underlåter att framlämna densamma. När man därför från motståndarna till äkta makars röstning för varandra genom fullmakt framhåller, att detta system de facto inne-

bär, att gift man erhåller tvenne röster, så kan detsamma med ungefär samma fog från motsatt håll göras gällande i fråga om systemet röstsedels insändande genom endera maken.

Äro båda makarna förhindrade att infinna sig vid valet, så kunna de vid intetdera systemet göra bruk av sin rösträtt. Men skulle i sista stund den make, för vilken fullmakt utfärdats, eller som skolat ombesörja de båda röstsedlarnas framlämnande, bliva förhindrad att infinna sig vid valet, medan den andra däremot är oförhindrad, så kan med fullmakts-systemet på grund av dess större enkelhet sådana åtgärder lätteligen vidtagas, att rösträttens utövande för båda makarna ombesörjes av den andra oförhindrade maken. En dylik anordning i sista stund kan däremot vid systemet röstsedels insändande ofta nog på grund av detta systems större omständlighet icke medhinnas, helst som i allmänhet vederbörliga formulär, ytterkuvert och innerkuvert icke finnas att tillgå på nära håll.

Det är i själva verket denna större enkelhet hos fullmaktssystemet i fråga om äkta makar, som kommit sakkunnigmajoriteten att i valet mellan de båda systemen stanna för nämnda system. Denna större enkelhet torde ligga i öppen dag och har egentligen icke av någon förnekats.

Men även om i fråga om äkta makar fullmaktssystemet och systemet med röstsedels avlämnande vore likvärdiga beträffande enkelhet i formerna, så har givetvis vid kommunala representantval det förra systemet den väsentliga fördelen, att allmänheten under årtiondens praktik gjort sig förtrogen med detsamma, medan systemet med röstsedels insändande innebär en nyhet, som kanske först efter åtskilliga år kan fullt inläras. Att dessa förhållanden starkt tala för fullmaktssystemet, torde icke kunna förnekas, helst om man besinnar, i vilken omfattning makars rösträttsutövning för varandra praktiserats och troligen alltjämt kommer att praktiseras bland alla samhällsklasser, men framför allt bland landsbygdens allmog och småfolk, för vilka tillämpningen på egen hand av även enklare lagbestämmelser innebär besvär och olägenheter. Mot detta resonemang torde måhända den invändningen göras, att efter de beslut, som 1919 års lagtima riksdag fattat i fråga om opersonlig röstning vid andrakammarval, systemet med röstsedels insändande i alla händelser måste inläras av allmänheten, och att det är enklare att i likartade fall tillämpa *ett* system, även om detta är något mera invecklat än att tillämpa *tvenne* olika system. Till denna invändning skola de sakkunniga här nedan återkomma.

Även om icke de av riksdagen antagna lagarna i föreliggande fråga lika litet som de Ernbergska utredningarna beröra spörsmålet om *kommunal* rösträtts utövning utan personlig inställelse, så kan naturligtvis icke förnekas, att den omständigheten, att man i fråga om andrakammarvalen för

röstning utan personlig inställelse stannat vid systemet röstsedels insändande, måste hava en viss betydelse för frågans lösning beträffande de kommunala representantvalen. Ur denna synpunkt sett, hade det givetvis varit till fördel, om riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag icke förrän i samband med grundlagsändringarnas slutliga antagande definitivt bundit sig vid något visst system för röstning utan personlig inställelse vid andrakammarval. Frågorna om röstning utan personlig inställelse vid andrakammarval och i kommunerna hade då vid 1920 eller 1921 års riksdag kunnat behandlas och lösas i ett sammanhang. Då riksdagen nu redan för val till andra kammaren beslutat sig för systemet valedels insändande, synes måhända det naturligaste vara, att samma system tillämpas jämväl i fråga om den kommunala rösträtten. Ihågkommas bör emellertid i första hand, att sagda system icke låter använda sig vid »avgöranden i allmänhet» å stämmorna utan allenast vid de där förekommande representantvalen. Vid förstnämnda avgöranden är, såsom ovan påvisats — jfr sid. 35 —, fullmaktsröstning den enda möjliga formen för röstning utan personlig inställelse. Att över hela linjen tillämpa enhetliga principer för röstning utan personlig inställelse är sålunda — efter 1919 års riksdagsbeslut — icke möjligt; båda systemen, röstsedels insändande och fullmaktsröstning, måste användas. Det torde säkerligen icke erbjuda större fördelar, om frågan beträffande representantval, politiska och kommunala, löses efter förstnämnda linjer och beträffande andra kommunala avgöranden efter sistnämnda än om enhetlighet vinnes å ena sidan för politiska val med tillämpning av systemet röstsedels insändande, å andra sidan för samtliga å kommunala primärstämmor förekommande ärenden med tillämpning av systemet fullmaktsröstning, utan snarare tvärtom. Även om de kommunala representantvalen, särskilt landstingsmannavalen, förete viss frändskap med andrakammarvalen, så torde den frändskap vara större, som förefinnes mellan kommunala representantval samt andra val och avgöranden å kommunernas stämmor. Att äkta makar i kommuner, som ej hava kommunalfullmäktige, skola kunna utöva kommunal rösträtt för varandra genom fullmakt men däremot i kommuner, som hava kommunalfullmäktige, för samma rösträtts utövande skola vara hänvisade till systemet röstsedels inlämnande genom endera maken, måste sägas innebära en betänklig inkonsekvens.

Det får ej heller förbises, att det av 1919 års lagtima riksdag för andrakammarval antagna systemet med röstsedels insändande ännu är oprövat i vårt land och sålunda icke i och för sig förtjänar vitsord i högre grad. Det kan ifrågasättas, om det icke ur jämförelsesynpunkt rentav erbjuder en fördel att tills vidare parallellt med varandra tillämpa de båda

systemen röstsedels insändande och fullmaktsröstning efter av de sakkunniga föreslagna linjer, det ena vid politiska och det andra vid kommunala representantval, för att, sedan erfarenhet vunnits, huru vardera systemet verkar i praktiken, utvälja det bästa och tillämpa detsamma över hela linjen. Det är delvis ur denna synpunkt, som de sakkunniga ej velat ifrågasätta att med upprivande av 1919 års riksdagsbeslut söka införa en efter av de sakkunniga föreslagna linjer modifierad fullmaktsröstning jämväl för politiska val. Att söka vinna ändring i en lag, innan den ens trätt i tillämpning, måste emellertid under alla omständigheter vara föga tilltalande. Att den av de sakkunniga föreslagna lösningen för röstning utan personlig inställelse skall stå sig vid en jämförelse, som ovan antytts, och att den allmänhet, som har att tillämpa bestämmelserna skall föredraga de av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna framför bestämmelser om röstsedels insändande, därom hysa de sakkunniga god tillförsikt. Betydelsen av att en lagstiftning gillas och omfattas med förtroende av den stora allmänheten får icke förbises.

Att systemet med fullmakt även låter anpassa sig för vissa *yrkes- och tjänstegrupper*s röstande utan personlig inställelse, framgår tydligt av professor Ernbergs ovan anförda i Lunds universitets festskrift publicerade utredning med ett så lagt förslag till fullmaktsröstning, att kraven på valhemlighetens bevarande och på att valhandlingen skall utgöra uttryck för väljarens personliga vilja och uppfattning såvitt möjligt garanteras. Förfarandet enligt detta system är i huvudsak följande: Sedan fullmakten, såsom hänsynen till valhemligheten påbjuder, i enrum tecknats och tillslutits av fullmaktsgivaren samt två vittnen utan att hava sett själva fullmäktignamnet bevitnat valmannens namnteckning och intygat hans förfallogrund, avsändes fullmakten till fullmäktigen men ej direkt, enär därigenom hemligheten kan röjas, utan till valförrättaren, som sedan har att översända densamma till fullmäktigen. Det har anmärkts mot ett sådant förfarande, att det är alltför omständligt, och att det genom det sätt, varpå fullmakten fortskaffas till fullmäktigen, fördröjes i så hög grad, att man riskerar att fullmakten når för sent fram. Denna anmärkning är berättigad, och de sakkunniga hava, som nedan angives, i sitt förslag nöjt sig med långt enklare former för hithörande röstning, men å andra sidan bör framhållas, att det ernbergska förslaget angående fullmaktsröstning icke är omständligare än hans förslag ja icke ens än det av riksdagen antagna förslaget beträffande röstsedels insändande.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle fullmaktsröstning vid kommunala representantval för vissa yrkesgrupper anordnas efter precis samma normer, som föreslagits i fråga om äkta makar eller för fullmaktsröstning

i allmänhet vid »andra kommunala avgöranden» endast med det tillägget, att i fullmakten skulle lämnas upplysning även angående den röstberättigades yrke eller tjänst och de därav förorsakade omständigheter, som förhindra hans personliga närvaro vid valet, samt att detta hinder skulle bestrykas av ett kvalificerat vittne. De kvalificerade vittnena skulle vara desamma, som angivas i bestämmelserna om röstsedels insändande vid andrakammarval.

Det torde böra medgivas, att fullmaktsröstningen för vissa tjänste- och yrkesgrupper, sådan den av de sakkunniga föreslagits, icke i fullt samma mån som de av riksdagen antagna bestämmelserna för röstning utan personlig inställelse giver garanti för valhemlighetens bevarande, och detsamma gäller, åtminstone skenbart, garantien för att valhandlingen verkligen blir ett uttryck för väljarens personliga uppfattning. Men, då fullmakten enligt de sakkunnigas förslag alltid skall vara ställd på viss person, så får man väl förutsätta, att fullmaktsutfärdaren väljer en sådan fullmäktig, på vilken han fullt kan lita, som har hans egen politiska eller kommunalpolitiska uppfattning, och som sålunda både bevarar valhemligheten och använder fullmakten i överensstämmelse med fullmaktsgivarens önskan och uppfattning. Då vidare enligt de sakkunnigas förslag fullmakten icke kan utfärdas tidigare än trettio dagar före valet men väl senare, så torde väl fullmaktsgivaren just genom valet av fullmäktig kunna se till att valhandlingen blir ett uttryck för hans personliga uppfattning och vilja om icke just vid själva valtillfället så omedelbart före detsamma. Icke heller vid systemet röstsedels insändande utgör röstningen ett uttryck för den röstberättigades vilja vid valtillfället utan vid tiden för försändelsens anordnande.

Det har anmärkts mot fullmaktssystemet, att fullmaktsgivaren, även om han väljer en fullmäktig med i det stora hela samma politiska eller kommunalpolitiska uppfattning som han själv, icke har någon garanti för att icke fullmäktigen genom strykningar eller andra förändringar i valsedeln använder fullmakten till att söka inverka på valutgången i en annan riktning än fullmaktsgivaren önskar. Valsituationen är måhända icke fullt klar vid fullmaktens utfärdande, och fullmaktsutfärdaren kan sålunda icke på något sätt förvissa sig om att hans egna och fullmäktigens uppfattningar vid valtillfället sammanfalla. Även denna anmärkning har fog för sig. Men hur ställer sig systemet röstsedels insändande i detta avseende? Jo, sistnämnda system torde i alla de fall, där valsituationen icke är definitivt klar en avsevärd tid före valet, verka därhän, att de utom hemorten befintliga väljarna, synnerligast sjömän och fiskare, faktiskt bliva urständsatta att öva något som helst inflytande på valet. Detta är en

synnerligen betänkligen brist i systemet röstsedels insändande, en brist, som även framhållits av Ernberg, men som, såvitt de sakkunniga kunnat finna, icke beaktats under diskussionen i övrigt.

Mot fullmaktssystemet i den form, som det av de sakkunniga föreslagits, har vidare riktats den kritiken, att, om den person, som skall använda fullmakten av någon anledning blir förhindrad att infinna sig vid valet, eller om han redan innehar annan fullmakt, så måste tydligen fullmakten bliva oanvänd. Denna anmärkning riktar sig tydligen icke mot äkta makars röstning för varandra genom fullmakt utan mot fullmaktens användning för vissa yrkesgrupper. Men även för detta fall torde anmärkningen ej böra tillerkännas större betydelse. Att medlemmarna av de utvalda yrkesgrupperna skola med hänsyn till möjligheten att utöva rösträtt ställas gynnsammare än övriga röstberättigade, torde icke vara avsett med de för dem villkorligt antagna eller ifrågasatta undantagsbestämmelserna. Blir en röstberättigad i allmänhet förhindrad att infinna sig vid valet, så måste han ju, om han icke är gift och sålunda kan besörja sin rösträtts utövande genom andra maken, finna sig i att hans rösträtt blir obegagnad; det ligger då ingen orättvisa i att förhållandet blir detsamma, om han tillhör sagda yrkesgrupper och hans inom valdistriktet befintliga fullmäktige blir förhindrad att infinna sig vid valet. Det finnes ingen anledning att antaga, att fullmäktigen utom i fall av verkligt förhinder skall uraktlåta att infinna sig vid valet, snarare torde han komma att göra större ansträngningar att övervinna eventuella hinder för ett sådant infinnande än en röstberättigad i allmänhet, eftersom den förres deltagande i valet för hans parti vanligen betyder tvenne röster. Förhållandet att en och samma person erhåller fullmakter från två håll och sålunda måste låta den ena fullmakten ligga obegagnad, torde i allmänhet i praktiken bliva ganska sällsynt och sällsyntare i den mån, de föreslagna bestämmelserna tillämpats någon tid. Endast i vissa västkustsocknar med en talrik fiskare- och sjömansbefolkning torde någon egentlig risk i detta avseende föreligga. Men då, såsom redan framhållits — jfr sid. 45 —, flertalet av de till de undantagna grupperna hörande gifta yrkesutövarna torde komma att begagna sig av systemet röstning genom andra maken, så torde ej ens i sagda kustsocknar någon egentlig svårighet uppstå att få fullmakterna placerade på sådant sätt, att de också komma till användning. Efter en och annan misslyckad fullmaktsplacering under de första åren av systemets tillämpning, torde förhållandena säkerligen komma att utveckla sig därhän, att samtliga personer av hithörande yrkesgrupper, som mera konstant äro förhindrade att personligen deltaga i valen, försäkra sig om var och en sin pålitliga fullmäktige. Har man

i fråga om »andra kommunala avgöranden», där rätten till fullmaktsröstning skulle bibehållas för samtliga röstberättigade, ansett sig kunna uppställa krav på att fullmakten skall vara ställd till viss person, så kan ej minsta tvekan råda, att samma krav bör kunna ställas i fråga om kommunala representantval, där allenast några fåtaliga grupper av röstberättigade och allenast vid styrkt hinder skola kunna rösta genom fullmakt.

Ytterligare ett skäl, visserligen icke av avgörande betydelse men dock förtjänande att tagas med i räkningen, kan anföras till förmån för fullmaktssystemet. Vid detta system, bleve ytterkuvert, blanketter och formulär, motsvarande dem vid röstsedels insändande, obehövlige. De kostnader och besvär, som äro förenade med dylika ytterkuverts och blanketers anskaffande och tillhandahållande bliva nog rätt betydande, ty även om röstningen utan personlig inställelse vid riksdagsmannaval beträffande yrkesgrupperna i allmänhet icke torde komma till användning i någon större omfattning, så erfordras dock ett rätt betydande antal av ifrågavarande kuvert och blanketter för att sådana skola kunna tillhandahållas hos alla de personer, som skulle vara pliktiga att biträda vid valsedelsförsändelserna. Motsvarande kostnader och besvär slippa kommunerna ifrån, om det av de sakkunniga föreslagna systemet tillämpas vid de kommunala representantvalen.

De olika systemen medföra vissa skiljaktigheter i förfarandet vid valförrättning och sammanräkning. Då det gäller den största gruppen, äkta makar, åligger det valförrättaren i ena fallet att förvissa sig om att ytterkuvertet med därå tecknade förklaringar av väljare ävensom vittnesintyget och slutligen innerkuvertet äro i behörigt skick, i andra fallet har han endast att på ungefär samma sätt som hittills granska fullmakt och valkuvert. Det är klart och tydligt, vilket som är mest besvärligt och tidsödande. Fullmaktssystemet medför jämfört med valsedelsförsändelse i fråga om denna grupp en mycket stor lättnad för valförrättaren.

Då det gäller andra grupper, så kommer, om fullmaktsvägen väljes, granskningen av fullmakterna samt förfallointygen att åligga valförrättaren, under det att vid valsedels insändande till den sammanräknande myndigheten denna finge sig ålagt motsvarande granskning av ifrågavarande försändelser. Länsstyrelserna ha emellertid redan med den nuvarande anordningen klagat över att sammanräkningarna äro tidsödande och betungande, och, om man skall taga någon hänsyn till berörda klagomål, kan det icke vara lämpligt att lägga nya uppgifter på de sammanräknande myndigheterna. Å andra sidan torde hithörande granskningar icke bliva i större omfattning tidsödande eller besvärliga, antingen de komma att åvila valförrättaren eller den sammanräknande, ty det är, som sagt, att förmoda,

att de ifrågavarande yrkesgrupperna endast i ringa omfattning komma att begagna sig av rättigheten att rösta utan personlig inställelse.

Vad ovan (å sid. 36 och 37) sagts om den nuvarande fullmaktsröstningen, äger naturligtvis tillämpning icke blott på kommunalfullmäktigval, stadsfullmäktigval och landstingsmannaval utan jämväl på val av representanter för den kyrkliga kommunen, för den händelse, såsom ifrågasatts, det representativa systemet infördes jämväl i denna. Härav kunde synas följa, att omförmälda föreskrifter om röstning utan personlig inställelse omedelbart gjordes tillämpliga i de undantagsfall, då representanter skola av kyrklig kommun utses enligt redan nu gällande författningar.

Val av representanter i den kyrkliga kommunen.

Förordningen angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg den 5 maj 1882 stadgar i sådant hänseende, att kyrkostämman under november månad skall för en tid av fyra år utse kyrkofullmäktige för utövande av församlingarnas i Göteborg beslutanderätt i gemensamma ärenden. Angående sättet för valens förrättande gälla de bestämmelser, som äro meddelade i den allmänna förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd. Man kunde sålunda tänka sig, att antingen i den senare förordningen eller i själva specialförfattningen gjordes ett tillägg, som medförde, att vid val av dessa kyrkofullmäktige bestämmelserna om utövande av rösträtt vid kommunal- och stadsfullmäktigval bleve iakttagna. Men fränsett den omständigheten, att kyrkofullmäktige endast i begränsad omfattning företräda kyrkoförsamlingarna i Göteborg — endast i ärenden, som äro för dem gemensamma —, måste härvid tagas i betraktande, att den för val av ifrågavarande fullmäktige stadgade valproceduren över huvud taget är en helt annan än den, som gäller för de kommunala representantvalen i allmänhet. Ändring för vinnande av överensstämmelse mellan valen härutinnan är givetvis en förutsättning för att de i förut angivna hänseende skola kunna med varandra likställas. Att utarbета och avgiva förslag till dylik ändring torde emellertid icke tillkomma de sakkunniga, utan närmast åvila inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga för utredning av frågan om införande av representativt system i den kyrkliga kommunen. Enligt inhämtade upplysningar hava dessa sakkunniga också funnit anledning upptaga det ifrågavarande spörsmålet.

Om det alltså icke för närvarande lämpligen låter sig göra att för valen av kyrkofullmäktige i Göteborg föreskriva andra regler beträffande rösträttens utövande än de för direkta kommunala avgöranden ifrågasatta, kunna dylika föreskrifter än mindre anses för närvarande påkallade beträffande val av de personer, vilka enligt förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm under benämningen »delegerade» skola utses av huvudstadens olika församlingar för att fatta avgörande,

därest församlingarnas kyrkostämmor stanna i olika beslut rörande ärenden, som äro för församlingarna gemensamma. Ty dessa delegerade äro mindre att betrakta såsom representanter i vanlig mening än såsom skiljemän i händelse av konflikt mellan församlingarna i nyss angivna fall.

Vissa kommunala val, som enligt andra författningar än de kommunala skola för rättas av kommunalstämma, kyrkostämman eller allmän rådstuga.

Vid uttalandet om en bestämd skillnad mellan de kommunala representantvalen och andra kommunala avgöranden i vad angår fullmaktsröstningens missbruk, å ena, och behövlighet, å andra sidan, har icke tagits hänsyn till andra än kommunala angelägenheter i egentlig mening, d. v. s. sådana ärenden, vars behandling regleras direkt av kommunalförordningarna. Vidkommande de ärenden, vilka enligt särskilda andra författningar skola behandlas å kommunalstämma, allmän rådstuga eller kyrkostämma, lärer det få bero på prövning för varje fall, huruvida i dessa författningar skola göras undantag från de i kommunalförordningarna meddelade föreskrifterna angående rösträttens utövande vid kommunala avgöranden i allmänhet. Sådana ärenden äro exempelvis på kyrkostämma beroende val av präster och ordinarie folkskollärare. Då beträffande de förra lagen om tillsättande av prästerliga tjänster föreskriver, att i stadsförsamling fordras personlig inställelse för rösträttens utövande, men i landsförsamling gäller om rösträttens överlåtande, vad i sådant avseende är för kyrkostämma stadgat, överensstämma dessa föreskrifter uppenbarligen icke med de ovan utvecklade principer, efter vilka spörsmålet om kommunal rösträtts överlåtande på annan skulle lösas. Det kan ifrågasättas, huruvida icke vid dessa val borde såväl i stad som på landet tillämpas antingen de för representantval eller de för andra kommunala avgöranden meddelade bestämmelserna. Med hänsyn till de med prästval ofta förknippade mindre tilltalande företeelserna vid insamlande av fullmakter, synes det ligga närmast till hands, att för dem gällde de vid representantval meddelade föreskrifterna. Detsamma kan måhända sägas om de folkskollärarval, rörande vilka för närvarande enligt bestämmelse i stadgan för folkskoleundervisningen i riket skall lända till efterrättelse för val å kyrkostämma i allmänhet gällande föreskrifter. Att i dessa avseenden, vilka beröra helt andra lagar än kommunalförfattningarna, avgivna förslag torde emellertid icke ingå i det uppdrag, som lämnats de sakkunniga.

Vid val av fattigvårdsfullmäktige, som i enlighet med bestämmelserna i § 7 av den år 1919 ändrade lagen om fattigvården kunna eller skola förekomma i de fall, där två eller flera kommuner förenat sig till ett fattigvårdssamhälle, komma på grund av sagda lagställes formulering automatiskt att tillämpas enahanda bestämmelser för röstning utan personlig inställelse som vid kommunalfullmäktigval.

En naturlig konsekvens av att rätten att utan personlig inställelse *Elektorsval.* deltaga i kommunala representantval inskränkes till vissa grupper av röstberättigade, och att dessa grupper medgivas enahanda rätt vid andra-kammarval, är att motsvarande inskränkningar och medgivanden göras för de val av elektor för utseende av ledamöter i första kammaren, som enligt den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna vallagen skola förrättas i de städer, som ej deltaga i landsting. Även för dessa val bör sålunda röstning utan personlig inställelse medgivas allenast för äkta makar och de omskrivna yrkesgrupperna. Men frågan är, huruvida därvid systemet med röstsedels insändande eller systemet med fullmaktsröstning bör tillämpas. För det förra alternativet talar givetvis den omständigheten, att dessa elektorsval i likhet med andrakammarvalen hava rent politisk karaktär. Men å andra sidan hava elektorsvalen en viss frändskap även med landstingsmannavalen, i det att båda avse utseende av valmän, som i sin tur skola välja ledamöter till första kammaren, och detta talar för att även vid elektorsvalen tillämpa fullmaktssystemet. Detta blir också enligt den ståndpunkt, sakkunnigmajoriteten intagit, i själva verket det enda lämpliga med hänsyn till bestämmelsen, att dessa val enligt den nya villkorligt antagna vallagen skola förrättas i samband med stadsfullmäktigvalen, sålunda att röstberättigad, som önskar utöva rösträtt vid båda valen, skall vid ett och samma tillfälle avgiva sin röst beträffande vardera av dem. Att en väljare, som önskade och vore berättigad att deltaga i båda valen utan personlig inställelse, skulle följa två skilda förfaringssätt, föranstalta om fullmakt för stadsfullmäktigvalet och om röstsedels insändande för elektorsvalet, torde icke kunna ifrågasättas. Det på angivet sätt inskränkta och reformerade fullmaktssystemet, som i och för sig enligt sakkunnigmajoritetens mening är att föredraga framför systemet med röstsedels insändande, bör sålunda tillämpas jämväl vid val av elektor för utseende av ledamöter i första kammaren».

Vad som här återgivits ur sakkunnigebetänkandet, jämfört med motiveringen i den kungl. propositionen, torde klarlägga innebörden av den ifrågasatta reformen och på samma gång vara tillräckligt, för att man skall kunna bilda sig ett omdöme om, vilken av de föreslagna metoderna, som härvid är den lämpligaste.

För vår del äro vi, såsom redan framhållits, av den uppfattningen, att det av sakkunniges majoritet föreslagna förfaringssättet är det lämpligaste; och tillåta vi oss alltså hemställa,

att riksdagen måtte för sin del, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 286, antaga vid denna motion fogade författningsförslag.

Stockholm den 22 mars 1920.

B. Persson.

P. Lidström.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse i vissa delar i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

§ 29.

Mom. 1. För val av — — — — — inskränkt inom valkrets.

Mom. 2. Kommun, som icke är delad — — — — — år upprättade röstlängden.

Mom. 5. a) Val av kommunalfullmäktige förrättas i varje valdistrikt inför den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen utses för val till riksdagens andra kammare.

Valen skola förrättas under tiden från och med — — — bestämmer. Val får ej — — — fem eftermiddagen. I kungörelse om valförrättning skall tiden för valet noggrant angivas. Sådan kungörelse utfärdas för varje valdistrikt av valnämndens ordförande i den ordning, som för kallelse till kommunalstämma stadgas.

Vid valet skall gälla till efterrättelse den enligt § 14 upprättade röstlängd eller del av röstlängd.

b) Äkta make må, när båda makarna äro röstberättigade i valdistriktet, vid valet genom företeende av fullmakt utöva rösträtt för den andre maken.

Om sådan fullmakt gälle i tillämpliga delar, vad i § 12 stadgats.

c) Röstberättigad, som 1:o) utövar militärtjänst eller 2:o) utövar sjömansyrket eller såsom deltagare för egen eller annans räkning i fiske i öppen sjö eller i annan egenskap tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller 3:o) tillhör personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid postverket, tullverket eller lots- eller fyrväsendet, må vid valet genom fullmakt låta sig företrädas av annan person, som är röstberättigad inom valdistriktet, dock icke i annat fall än då, enligt vad vid tiden för fullmaktens underskrivande kan tagas för visst, hinder för väljarens personliga inställelse vid valförrättningen möter på grund därav, att yrkets eller tjänstens utövning betingar hans vistelse utom valdistriktet vid den tidpunkt, då valet äger rum.

Om sådan fullmakt gälle, vad i § 12 stadgats.

Å fullmakten skall jämväl lämnas noggrann upplysning angående den röstberättigades yrke eller tjänst samt de därav förorsakade omständigheter, som förhindra hans personliga närvaro vid valförrättningen.

Vistas fullmaktsgivaren inom riket, skall den sålunda angivna förfallogrunden skriftligen bestyrkas av på landet ordförande eller ledamot i valnämnd eller i kommunalnämnd samt i stad tjänsteman, som av magistraten förordnas. Vistas fullmaktsgivaren utom riket, skall förfallogrunden skriftligen bestyrkas av svensk konsul eller ock, där fullmaktsgivaren tillhör besättning eller annan personal å svenskt fartyg, dettas befälhavare eller, i händelse av förfall för denne, hans närmaste man. Nämnda personer vare pliktiga att, när de därom anmodas, tillhandagå fullmaktsgivare såsom nu är sagt. I fråga om viss grupp av röstberättigade äge Konungen förordna, vilka personer ytterligare må kunna anlitas såsom vittne. Är fullmaktsgivaren ej personligen känd för vittnet, åligge honom att styrka sin identitet genom intygande av trovärdig person eller ock medelst prästbevis, debetsedel, arbets- eller sjöfartsbok eller annan tillfyllestgörande handling.

Sådant bestyrkande av förfallogrunden må ske i samband med fullmaktens bevittnande, därest ena fullmaktsvittnet är sådan person, som i enlighet med vad ovan sägs äger att avgiva sådant bestyrkande, eller ock lämnas i särskild handling, som vid valförrättningen bifogas fullmakten.

d) Ej må vid valet tal hållas eller tryckta eller skrivna upprop till de väljande tillåtas inom vallokalen.

Vid förrättningen skola kuvert av ogenomskinligt papper, lika till — — — valurnan är tom.

Valmännen äga avgiva sina röster i den tur, de anmäla sig hos ordföranden, därest icke å kommunalstämma beslutits, att valet skall ske efter upprop. Till valmannen utlämnas — — — vilja utöva rösträtt.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för en var att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnat, att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det valförrättaren att vaka över att valmans förehavande ej må av någon kunna iakttagas.

Valmannen har att — — — och att i de fall, då valmannen uppgiver sig vilja utöva rösträtt för annan, fullmakten är utfärdad inom den tid och enligt de föreskrifter, som under littera b) och c) här ovan stadgas, samt fullmaktsgivaren enligt där meddelade bestämmelser är behörig att utöva rösträtt genom fullmäktig, ävensom tillsett, att kuvertet — — — därtill utser.

Har valman, som är berättigad genom fullmäktig deltaga i valet utfärdat fullmakter för olika personer, vare den fullmakt gällande, som senast utfärdats, där ej på grund av annan fullmakt valkuvertet blivit avlämnat och i valurnan nedlagt.

Ej må någon — — — varde ej mottaget.

Då uppehåll i valförrättningen sker, — — — och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om, att sigillerna äro obrutna.

De valmän, som — — — äro tillstädes i vallokalen eller, om utrymme där saknas — — — röstningen avslutad.

Omedelbart därefter uttagas — — — i protokollet avtryckas.

Sedan valprotokollet — — — avslutas förrättningen. Ördföranden insände därefter ofördröjligen till Konungens befallningshavande omslaget med valkuverten jämte röstlängden samt valprotokollet och åberopade fullmakter med tillhörande intyg. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

e) Konungens befallningshavande -- — — föra protokoll.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av nämnda protokoll. Med protokollets uppläsning är valförrättningen avslutad, varefter Konungens befallningshavande genast skall till vederbörande återställa den röstlängd, som för sammanräkningen insänts.

De avgivna valsedlarna — — — valet gäller.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad
den 21 mars 1862.

§ 12.

Röstägande är berättigad att med — — — — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag) — — — trettio dagar från underskrivandet.

Vid val av stadsfullmäktige får röstägande icke utan personlig inställelse utöva rösträtt i andra fall och i annan ordning än nedan i § 24 mom. 2 stadgas.

§ 24.

Mom. 2. a) Valet får ej — — — klockan sju eftermiddagen.

I kungörelsen — — — noggrant angivas.

b) Äkta make må, när båda makarna äro röstberättigade i val-distriktet, vid valet genom företeende av fullmakt utöva rösträtt för den andra maken.

Om sådan fullmakt gälle i tillämpliga delar, vad i § 12 stadgats.

c) Röstberättigad, som 1:o) utövar militärtjänst eller 2:o) utövar sjömansyrket eller såsom deltagare för egen eller annans räkning i fiske i öppen sjö eller i annan egenskap tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller 3:o) tillhör personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid postverket, tullverket eller lots- eller fyrväsendet, må vid valet genom fullmakt låta sig företrädas av annan person, som är röstberättigad inom valdistriktet, dock icke i annat fall än då, enligt vad vid tiden för fullmaktens underskrivande kan tagas för visst, hinder för väljarens personliga inställelse vid valförrättningen möter på grund därav, att yrkets eller tjänstens utövning betingar hans vistelse utom valdistriktet vid den tidpunkt, då valet äger rum.

Om sådan fullmakt gälle, vad i § 12 stadgats.

Å fullmakten skall jämväl lämnas noggrann upplysning angående den röstberättigades yrke eller tjänst samt de därav förorsakade omständigheter, som förhindra hans personliga närvaro vid valförrättningen.

Vistas fullmaktsgivaren inom riket, skall den sålunda angivna förfallogrunden skriftligen bestyrkas av på landet ordförande eller ledamot i valnämnd eller i kommunalnämnd samt i stad tjänsteman, som av magistraten förordnas. Vistas fullmaktsgivaren utom riket, skall förfallogrunden skriftligen bestyrkas av svensk konsul eller ock, där fullmaktsgivaren tillhör besättning eller annan personal å svenskt fartyg, dettas befälhavare eller, i händelse av förfall för denne, hans närmaste man. Nämnda personer vare pliktiga att, när de därom anmodas, tillhandagå fullmaktsgivare såsom nu är sagt. I fråga om viss grupp av röstberättigade äge Konungen förordna, vilka personer ytterligare må kunna anlitas såsom vittne. Är fullmaktsgivaren ej personligen känd för vittnet, åligge honom att styrka sin identitet genom intygande av trovärdig person eller ock medelst prästbevis, debetsedel, arbets- eller sjöfartsbok eller annan tillfyllestgörande handling.

Sådant bestyrkande av förfallogrunden må ske i samband med fullmaktens bevittnande, därest ena fullmaktsvittnet är sådan person, som i enlighet med vad ovan sägs äger att avgiva sådant bestyrkande, eller ock lämnas i särskild handling, som vid valförrättningen bifogas fullmakten.

d) Ej må vid valet — — — — av någon kunna iakttagas.

Valmannen har — — — och att i de fall, då valmannen uppgiver sig vilja utöva rösträtt för annan, fullmakten är utfärdad inom den tid och enligt de föreskrifter, som under littera b) och c) här ovan stadgas, samt fullmaktsgivaren enligt där meddelade bestämmelser är behörig att utöva rösträtt genom fullmäktig, ävensom tillsett, att kuvertet — — — därtill utser.

Har valman, som är berättigad genom fullmäktig deltaga i valet, utfärdad fullmakter för olika personer, vare den fullmakt gällande, som senast utfärdats, där ej på grund av annan fullmakt valkuvertet blivit avlämnat och i valurnan nedlagt.

Ej må någon — — — varde ej mottaget.

Då uppehåll — — — äro obrutna.

De valmän — — — röstningen avslutad.

Där sammanräkning av de avgivna rösterna icke verkställes omedelbart efter det röstningen på sätt nyss nämnts blivit avslutad, skall sammanräkningen påbörjas inom sju dagar därefter samt de avlämnade valkuverten under tiden förseglas och förvaras på sätt ovan stadgas för det fall, att uppehåll i valförrättningen göres.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

§ 8.

Mom. 2. Röstägande må ej genom fullmakt utöva rösträtt i andra fall och i annan ordning, än nedan i § 10 stadgas.

§ 10.

Mom. 2. a) Valförrättning får ej — — — klockan sju eftermiddagen.

b) Äkta make må, när båda makarna äro röstberättigade i val-distriktet, vid valet genom företeende av fullmakt utöva rösträtt för den andra maken.

Sådan fullmakt skall vara underskriven av fullmaktsgivaren tidigast trettio dagar före valet. Att fullmakten underskrivits av fullmaktsgivaren, ävensom dagen för underskrivandet skall vara av två vittnen skriftligen bestyrkt.

c) Röstberättigad, som 1:o) utövar militärtjänst eller 2:o) utövar sjömansyrket eller såsom deltagare för egen eller annans räkning i fiske i öppen sjö eller i annan egenskap tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller 3:o) tillhör personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid postverket, tullverket eller lots- eller fyrväsendet, må vid valet genom fullmakt låta sig företrädas av annan person, som är röstberättigad inom valdistriktet, dock icke i annat fall än då, enligt vad vid tiden för fullmaktens underskrivande kan tagas för visst, hinder för väljarens personliga inställelse vid valförrättningen möter på grund därav, att yrkets eller tjänstens utövning betingar hans vistelse utom valdistriktet vid den tidpunkt, då valet äger rum.

Ej må någon på grund av fullmakt utöva rösträtt för mer än en röstberättigad. Fullmakten skall vara ställd till viss person och underskriven av fullmaktsgivaren tidigast trettio dagar före valet. Att fullmakten underskrivits av fullmaktsgivaren och därvid varit ställd till viss person, ävensom dagen för underskrivandet skall vara av två vittnen skriftligen bestyrkt.

Å fullmakten skall jämväl lämnas noggrann upplysning angående den röstberättigades yrke eller tjänst samt de därav förorsakade omständigheter, som förhindra hans personliga närvaro vid valförrättningen.

Vistas fullmaktsgivaren inom riket, skall den sålunda angivna förfallogrunden skriftligen bestyrkas av på landet ordförande eller ledamot i valnämnd eller i kommunalnämnd samt i stad tjänsteman, som av magistraten förordnas. Vistas fullmaktsgivaren utom riket, skall förfallogrunden skriftligen bestyrkas av svensk konsul eller ock, där fullmaktsgivaren tillhör besättning eller annan personal å svenskt fartyg, dettas befälhavare eller, i händelse av förfall för denne, hans närmaste man. Nämda personer vare pliktiga att, när de därom anmodas, tillhandagå fullmaktsgivare såsom nu är sagt. I fråga om viss grupp av röstberättigade äge Konungen förordna, vilka personer ytterligare må kunna anlitas såsom vittne. Är fullmaktsgivaren ej personligen känd för vittnet, åligge honom att styrka sin identitet genom intygande av trovärdig person eller ock medelst prästbevis, debetsedel, arbets- eller sjöfartsbok eller annan tillfyllestgörande handling.

Sådant bestyrkande av förfallogrunden må ske i samband med fullmaktens bevitnande, därest ena fullmaktsvittnet är sådan person, som i enlighet med vad ovan sägs äger att avgiva sådant bestyrkande, eller ock lämnas i särskild handling, som vid valförrättningen bifogas fullmakten.

d) Ej må vid valet — — — — av någon kunna iakttagas.

Valmannen har — — — och att i de fall, då valmannen uppger sig vilja utöva rösträtt för annan, fullmakten är utfärdad inom den tid och enligt de föreskrifter, som under littera b) och c) här ovan stadgas, samt fullmaktsgivaren enligt där meddelade bestämmelser är behörig att utöva rösträtt genom fullmäktig, ävensom tillsett, att kuvertet — — — därtill utser.

Har valman, som är berättigad genom fullmäktig deltaga i valet, utfärdad fullmakter för olika personer, vare den fullmakt gällande, som senast utfärdats, där ej på grund av annan fullmakt valkuvertet blivit avlämnat och i valurnan nedlagt.

Ej må någon — — — varde ej mottaget.

Då uppehåll — — — äro obrutna.

De valmän — — — röstningen avslutad.

Där sammanräkning av de avgivna rösterna icke verkställes omedelbart efter det röstningen på sätt nyss nämnts blivit avslutad, skall sammanräkningen påbörjas inom sju dagar därefter samt de avlämnade valkuverten under tiden på betryggande sätt förvaras.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av § 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

§ 5.

1. Rätt att deltaga — — — — — vid landstingsmannaval.

2. a) Val av landstingsmän förrättas å landet i varje valdistrikt — — — — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag) — — — nästpåföljande år upprättade röstlängden.

b) Till valförrättning utfärdas för varje valdistrikt kallelse av valnämndens ordförande i den ordning, som för kallelse till kommunalstämma stadgas.

Om rösträtt, dess utövning och överlåtande gäller med ovan i mom. 1 stadgat undantag vad i fråga om val av kommunalfullmäktige är föreskrivet.

c) Valet skall förrättas tredje söndagen — — — å annan dag i september månad.

Valet får ej — — — fem eftermiddagen. I kungörelse om valförrättning för landstingsmannaval skall tiden för valet noggrant angivas.

d) Ej må vid valet tal hållas eller tryckta eller skrivna upprop till de väljande tillåtas inom vallokalen.

Vid förrättningen skola kuvert av ogenomskinligt papper — — — är tom.

Valmännen äga avgiva sina röster i den tur, de anmäla sig hos ordföranden, därest icke å kommunalstämma beslutits, — — — vilja utöva rösträtt.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för en var att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnat, att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det valförrättaren att vaka över att valmans förehavande där ej må av någon kunna iakttagas.

Valmannen har att — — — och att i de fall, då valmannen uppgiver sig vilja utöva rösträtt för annan, fullmakten är utfärdad inom den tid och enligt de föreskrifter, som i förordningen om kommunalstyrelse på landet stadgas i fråga om fullmaktsröstning vid kommunalfullmäktigval, samt att fullmaktsgivaren enligt i sagda förordning meddelade bestämmelser är behörig att utöva rösträtt genom fullmäktig, ävensom tillsett, att kuvertet — — — därtill utser.

Har valman, som är berättigad genom fullmäktig deltaga i valet, utfärdat fullmakter för olika personer, vare den fullmakt gällande, som senast utfärdats, där ej på grund av annan fullmakt valkuvertet blivit avlämnat och i valurnan nedlagt.

Ej må någon — — — varde ej mottaget.

Då uppehåll i valförrättningen sker — — — och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om, att sigillerna äro obrutna.

De valmän, som — — — äro tillstädes i vallokalen, eller, om utrymme där saknas, — — — röstningen avslutad.

Omedelbart därefter uttagas — — — i protokollet avtryckas.

Sedan valprotokollet — — — avslutas förrättningen. Ördföranden insände därefter ofördröjligen till domhavanden omslaget med valkuverten jämte röstlängden samt valprotokollet och åberopade fullmakter med tillhörande intyg. Sker insändandet — — — skall försändelsen assureras.

e) Domhavanden skall — — — från valens förrättande.

Vid förrättningen biträdes — — — det vid förrättningen förda protokoll. Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av nämnda protokoll. Med protokollets uppläsning är valförrättningen avslutad, varefter domhavanden genast skall till vederbörande återställa den röstlängd, som för sammanräkningen insänts.

3. a) I stad förrättas valet inför magistraten.

Valet skall förrättas — — — infallande lördag.

Om stadsfullmäktige — — — september månad.

Val får ej — — — noggrant angivas.

Om kallelse till valförrättningen, om rösträtt och dess utövning

gäller med ovan i mom. 1 stadgat undantag vad för allmänna rådstugan är föreskrivet.

I övrigt skall med avseende å valets förrättande i tillämpliga delar gälla vad härovan i mom. 2 är föreskrivet.

b) I stad — — — sammanräkningen tillkännagivas.

För annan stadsvalkrets sammanräknas rösterna av magistraten i den folkrikaste staden; och skola till den myndighet de inom valkretsen i övrigt avlämnade valkuverten jämte röstlängden samt valprotokollet och åberopade fullmakter med tillhörande intyg ofördröjligen insändas. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

Sammanräkning av rösterna — — — mest spridda tidningar.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av protokoll över sammanräkningen. Med protokollets uppläsning är valförrättningen avslutad, varefter från annan magistrat inkommen röstlängd genast återställes.

4. Vid avfattande — — — av Kungl. Maj:t fastställes.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna nya lagen om val till riksdagen.

4 §.

(Nuvarande lydelse.)
